

14. Gondolatkövetés-variáció

Annie zaklatott állapotban volt. Milyen gondolatok futhattak át a fején? Szedjük össze ezeket az „első körös” gondolatokat egész csoportban!

15. Egyeztetés

Szerintetek mihez tud most kezdeni? Milyen lehetőségei vannak?

Ha a résztvevők a két utas dilemma-helyzethez jutnak – elmondja, vagy nem mondja el –, akkor az alábbi pontok szerint megy tovább az óra. Ha más ötleteket is behoznak, például védőakció az egyetemen, Facebook-nyilvánosság stb., és azok mellett döntenek, akkor arra is haladhat tovább az óra.

16. Stílus- és idősík-váltás

Váljatok négy csoportra! Két csoport készítsen egy-egy rövid jelenetet, amely az esethez képest 5 évvel később játszódik, s melyben Annie nem mondta el, hogy ő volt a tettes! Mindegyik csoport húzzon egy stíluskártyát is! A másik két csoport pedig úgy készítse az 5 évvel később játszódó rövid jelenetet, hogy Annie vállalta tettének következményeit, és ők is húznak ehhez stíluskártyát! (Stílusok: szappanopera, horror, akciófilm, talkshow, Hollywood stb.)

17. Fórum-színház

Másnap reggel Annie-t behívadják a dékán irodájába, nem mondják, miért. Én fogom játszani a dékánt, van kedve valakinek Annie-t játszani? Megállíthatjátok a cselekményt, adhatok tanácsot az Annie-t játszóknak, sőt akár beléphettek és át is vehetitek a szerepét. (A dékán azért hívja, mert Grace a szobatársa, róla kérdegeti. De ezt természetesen nem közli a tanár, „lebegtet” a meghívás mögötteseit.)

18. Tanári narráció

- Ha elmondta a dékánnak: Annie kiment az irodából, megkönnyebbült. Leült a parkban, fölhevítve az édesanyját és mindent elmondott neki, majd összepakolta holmijait a kollégiumi szobában és elhagyta az egyetemet.
- Ha nem mondta el: Annie kiment az irodából, lement a parkba, leült, úgy tett, mintha olvasna és elhatározta, hogy soha senkinek nem fog erről beszélni.

19. Kiscsoportos munka

Annie egy évvel később véletlenül találkozik Grace-szel. Tetszőleges létszámú kiscsoportokban beszéljétek meg és írjátok le, hogy szerintetek mi lenne az az egy-két mondat, ami elhangzik közöttük!

(M)ilyenek vagyunk?

Vatai Éva

Az alább leírt játékok, ötletek, óratervek az ön-, társ- és csoportismereti foglalkozások kedvelt tevékenységei: a fiatalok beszélhetnek önmagukról, a többiekről, bővítik a társaikról meglévő ismereteiket és bemutatják önmagukat. Ez nagyon fontos a tanév elején, amikor közösséget építenek, és amikor igen sokat törődnek azzal, hogy milyen képet mutatnak magukról új osztálytársaik előtt – és milyenek is valójában. Új közösség van alakulóban, amelyben mindenki keresi a helyét – ebben az időszakban tesznek jó szolgálatot az alábbi tevékenységek.

Az ön-, társ- és csoportismereti foglalkozások akkor jók, ha a kezdeti alapinformációktól haladunk az egyre árnyaltabban és egyre pontosabban kifejezett személyiségjegyek felé. Így eljuthatunk odáig, hogy az első benyomásokat kifejező „jó fej” helyett néhány óra elteltével mélyebb, alaposabb, összetettebb, sokkal többet mondó megfogalmazásban vetítsék ki véleményüket a többiekről, önmagukról és a csoportban elfoglalt helyükről (amelyek természetesen sokat változhatnak az évek során).

A tapasztalási szakasz vége felé az ön- és társismereti játékokban már igyekszem „a felszín alá jutni”, így egymás probléma- és helyzetmegoldó stratégiáit – gyakran belső képeit, vágyait – is érintve.

Néhány olyan óratervet és ötletet teszek közzé, amelyek jól működnek.

1. (Nem csak) Kétperces interjú

Két tanórára van szükségünk a következő játékhoz egy normál létszámú drámás csoportban (15-17 fő). Az ismert játék párokban zajlik, de ez esetben nem a 2-2 perces kérdezz-felelek tevékenység a lényeg, hanem a kommunikálás. Fontos az is, hogy a tanár maga válassza ki a párokat, vagy teremtsen olyan helyzetet, hogy ne az egymást jól ismerők kerüljenek össze. A megadott játékidő lejártá után az ismert játék szabályai szerint bemutatják egymást a többieknek.

Miközben a bemutatások elhangzanak, a tanár jegyzetel:

1. Felír minden jellemzett személyről egy egyedi dolgot. (Pl.: *Tavaly karácsonykor eltörte a lábát. Kiskora óta utálja a zöldséget.*)
2. Felír egy olyan tulajdonságot, dolgot, amely egyszerre több személyről is elhangzott. (Nem szereti a menzákaját. Kedvence a testnevelés óra.)

A bemutatók végén ezeket felolvassa megkéri az osztályt, hogy társítsanak neveket az elhangzott információkhoz.

Megbeszélés: Ki volt az, akiről új információt tudtál meg? Hallottál-e olyan információt, amin meglepődöttél? Miért lepett meg ez az információ?

Ki az, akinek személyiségével, szokásaival kapcsolatban rokon vonásokat fedeztél fel önmagadban? Menj oda, szólítsd meg!

2. Portrékészítés

Tudod-e, hogy mi a portré? (Bemutatók néhány rajzolt és festett portrét a képzőművészet gyöngyszemei közül. Fontos, hogy a portrék között elnagyolt és karikatúraszerű portré is legyen.) Ki kiről készít portrét? (nem jellemez, felmutat)

Bemutatók egy irodalmi portrét is (La Bruyère: Caractères), és egy festett portrét (Da Vinci: Mona Lisa)

Mi jellemző rájuk?

- jellemző általános tulajdonságok (törekvés az absztrakcióra)
- jellemző tárgyak, díszletek

Készítsünk portrét egy-egy osztálytársunkról! Vigyázzunk, hogy „ne menjünk hozzá túl közel”, s ne is csak általánosságokat mondjunk róla, hanem egyedi tulajdonságokat, szokásokat is említsünk, mégse legyen rögtön felismerhető! Igyekezzünk vegyíteni a külső és belső tulajdonságokat!

Jellemző tárgy

A portréfestők mindig egy-egy jellemző tárggyal, jellemző környezetben festik le modelljüket. Te hogy festetted le magad?

Egyedi portré

A kiül a székre, portrét „rajzol” B-ről, ekkor B ül a székre és C-ről készíti portrét. A portré rövid, tömör, jellemző tulajdonságokat tartalmazó és objektív legyen! Kerüljük a sértő kifejezéseket!

Közös portré

4-5 fős kiscsoportokban portrét készítünk egy választott személyről, akit minden jelenlevő ismer (kb. 5 perc alatt). Ezt a csoport szóvivője felolvassa a többieknek, akik csoportonként egy lapra írják a nevet, akiről szerintük a portré készült.

Ha négy csoport van, akkor a lapon négy névnek kell szerepelnie – egyet eleve tudnak, hisz annak a portréját ők készítették el. A felolvasott portrék után összevetjük a leírt neveket: nem biztos, hogy mindenhol ugyanaz a név szerepel – ez jó alkalom a hasonlóságok feltárására.

Portré önmagunkról

Lehet írásbeli feladat az, hogy készítsd el a magad portréját maximum 5 mondatban. A tanár olvassa fel a következő óra elején, név nélkül. Mindenkinél papír, toll, s egyenként írják fel a tippjüket, kihez tartoznak a portrék.

3. Találd ki, kiről van szó!

Mi lenne, ha...? – bonyolult asszociációkon alapuló kérdezz-felelek játék. Ha nem figyelünk rá, akkor könnyen meg lehet vele bántani azt a személyt, akiről az asszociációk szólnak.

Egy (biztonságosabbnak tűnő) variánsa a „listás” változat. A tanár lediktálhat kérdést, hogy a tanulók elkészíthessék saját „kínai portréjukat”:

- Mi lennék, ha szó lennék?
- Mi lennék, ha anyag lennék?
- Mi lennék, ha könyv lennék?
- Mi lennék, ha cselekvés lennék?
- Mi lennék, ha híres ember lennék?
- Mi lennék, ha tárgy lennék?

Mindenki magáról asszociál, s csak a választ írja le a papírra a nevével együtt. A tanár egyenként felolvassa a papírokat, de a hozzátartozó neveket nem. Minden diák előtt üres papír van, arra írja – sorszámozva – azt a nevet, akire az információk érvényesek. Írhat többet is, ha nem tud dönteni. Az összes válaszpapír feldolgozása után a közös megbeszélés következik: ki kit jelölt meg az információk alapján, miből jött rá, hogy arról a személyről van szó stb.

Mit tennél, ha...?

Mit tennél a következő helyzetekben? Válaszolj három ígés szerkezettel!

1. Képzeld magad egy üres helyiségbe, amelynek nincs ajtaja, sem ablaka. Hirtelen rájössz, hogy beszorultál ide. Mit tennél?
2. Bemész egy üres helyiségbe, amelyben áll egy étellel-itallal megrakott asztal. A kedvenceid is rajta vannak. Mit tennél?
3. Egy reggel a tengerparton ébredsz. Nincs senki körülötted. Ragyogóan süt a nap. Mit tennél?

A kérdésekre mindenki írásban válaszol. A válaszokat – név nélkül – felolvasom. Mindenki egyénileg írja, kinek tulajdonítja a válaszokat. Végül egybe vetjük a lista neveit a felolvasott válaszokkal.

Névjegykártya

1. Írj magadról három jó tulajdonságot!
2. Írj magadról egy rossz tulajdonságot, vagy gyenge pontot!
3. Mivel töltöd legszívesebben az időd (legfeljebb két dolgot említhetsz)?
4. Mit szeretsz az életben a legjobban? (= Mi az, amiért érdemes volt megszületni?) Itt egy dolgot írhatasz.
5. Mi az, amit a legjobban utálsz az életben? (= Mi az, amin könnyen kiakadsz?) Itt is egy dolgot írhatasz.
6. Egy tárgyat vihetnél egy lakatlan szigetre. Mi lenne az?

A tanár felolvassa a név nélkül leadott kártyákat, s egy papírra mindenki írja, kire gondol. A névlista összevetése közben azt is elmondhatjuk, miből találtuk ki, hogy ki írta a kártyát. A mentőkérdésre adott választ csak akkor olvassa fel, ha tanácstalanok a gyerekek a névjegykártya szerzőjét illetően.

Fejezd be a nyitott mondatokat!

- A világban azt utálom a legjobban...
- Az iskola szó azt idézi fel bennem, hogy...
- Az életem legszebb napja az volt, mikor...
- Ha most megtehetném, hogy végleg itt hagyom az iskolát...
- Én a csövesek kapcsán mindig csak azt kérdelem magamtól...
- Nekem a haza szóról az jut eszembe, hogy...
- Szerintem én 20 év múlva eljutok arra a szintre, hogy...
- Én attól félek a legjobban, hogy...

Szuperlativusz (érvelős játék)

A játéknak az a célja, hogy miközben a résztvevő kijelentéseket tesz önmaga izléséről, gondolkodásáról, érveket is felsorakoztat a kijelentés mellett. (Az érvelés a középiskolás korosztály gyenge pontja.)

ÁLLÍTÁS	ÉRV
A világon a legfélelmetesebb dolog	

A világ legutálatosabb kitalált figurája	
A világ leghatékonyabb embere	
A világ legjobban szerethető kitalált figurája	
A világ legizgalmasabb dolga	

4. Csoport- és társismereti órák

Szívposta

Minden tanuló kap egy táblázatot, amelynek annyi sora van, ahány gyerek a csoportban (osztályban).

1. Írd le emlékezetből a csoport névsorát!
2. Nézz körbe, kit felejtettél le a listádról!
3. Mindenkihez írd egy pozitív dolgot! *(ami szép és jó benne, amivel kiségtett téged, amit csodálsz benne ... etc.)*

Név	Pozitívum

A tanár hazaviszi a név nélkül leadott lapokat, s minden névhez összegyűjti a pozitív megjegyzéseket, s ezeket egyenként eljuttatja a tanulóknak. Sok munka, de kiváló év végi vagy ballagási ajándék.

Kollektív tükör

Egy csoport, osztály belső szimpátiabeli, bizalmi, érzelmi stb. mutatóinak felmérése mindig kényes és komplikált feladat. Ehhez ajánlom az alábbi tevékenységet, amelyet mindenképpen kössünk össze egy alapos értékeléssel! Ehhez legalább másfél óra időtartamra van szükség. Az intimitás megőrzése érdekében ajánlott egyben, szünet nélkül tartani a foglalkozást. Sokkal jobb, ha nem tanórán játszunk. *Figyelem! Nem veséhytelen gyakorlatról van szó! Erősen direkt tevékenység, amelyhez ha nem teremtünk megfelelő atmoszférát, ha nincs a csoport a szükséges mentális állapotban, akkor inkább bele se kezdjünk!*

A következő kérdésekre mindig csak egy névvel válaszoljunk! Elegendő időt kell biztosítani arra, hogy alaposan végiggondolhassa a tanuló, kit választ. A válaszadás után begyűjtjük a név nélküli válaszcédulákat, és összesítjük azokat a csoport előtt, a falra függesztett értékelő táblán, tanulók segítségével. (Fontos, hogy a válaszcédulák anonimek maradjanak, s hogy ne azzal foglalkozzanak, hogy „ki mondta ezt?”, hanem azzal, hogy milyen tendenciákat mutat a „kollektív kritika”.)

1. Ki számodra a legszimpatikusabb ember az osztályban?
2. Ki az, akinek sosem keresed a társaságát, mert szerinted „nincs bennetek semmi közös”?
3. Kit tartasz a legokosabbnak, akiről az az érzésed, hogy még sokra viszi?
4. Ki az, aki „rejtőzködik” a közösségben, vagyis szerinted nem mutatja meg, mit is ér valójában?
5. Kinek a társasága zavaró vagy kellemetlen számodra?
6. Ki az, akihez örömmel megpróbálnál közel kerülni, csak még nem volt rá alkalom?
7. Kivel kapcsolatban igaz ez a megállapítás: kár érte, mert nem akar és nem képes az élet felkínálta lehetőségekkel élni)?
8. Ki az a társad, akiben annyira megbízol, hogy elmennél vele egy lakatlan szigetre is?

tanuló neve	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.

--	--	--	--	--	--	--	--	--

A lap kiértékelése csak nagy komolysággal és igen diszkréten történhet – fontos ezt az elején tudatosítani a résztvevőkben. Ne kommentáljanak semmit, ne reagáljanak „első körös” gesztusokkal, zajokkal! A cédulák a tanárnál, a táblánál dolgozó segítők (tanulók) egy-egy strigulát húznak a válaszként elhangzó nevek mellé, az adott kérdéshez. Az első reakciólehetőség a következő kérdésre adott válasz lehet:

Van-e valami, ami meglep téged a strigulák eloszlásában?

Egy rövid beszélgetés után elkezdhetjük a kérdésenkénti kiértékelést. A legtöbb óvatosságot az 5. kérdésre adott válaszok kezelése igényli, mert a sok strigulát kapó diákok általában konkrétumokat szeretnének hallani: *Miért gondolja ezt bárki is rólam?* Ilyenkor a munkafolyamatnak „katartikus” zárása lehet a **Kedvvelék, annak ellenére, hogy...** játék, amely a kritikák megfogalmazásának egyik legjobb módja, konstruktív formája.

5. Egyéb játékok

Imádom – utálok

4-5 fős csoportokba osztjuk a résztvevőket – lehetőleg elkerülve azt, hogy csak hasonló ízlésű emberek kerüljenek ugyanabba a csoportba. 5-7 perces csoportos konzultáció során közmegegyezéssel kell választani négy közösen utált és négy közösen szeretett dolgot. Fontos, hogy a csoportban senkire ne erőltessek rá a listára felvett dolgot, hanem kompromisszumot kössenek.

Minden csoportból egy ember ül a székre, és beszámol a csoport választásáról.

Pólófelirat

Készíts magad számára pólófeliratot! Mit tennél ki közszemlére magadról? Mit üzenél magadról a külvilágnak? Milyen színű lenne a pólód? Mit írnál/rajzolnál előre és hátulra? Szóbeli és rajzos beszámoló kis lehetséges.

Az első lakásom

Tegyük fel, hogy rengeteg pénzed van, s abból felépítheted álmaid lakását! Milyen lenne? Itt rajzos demonstrációt kérünk minden diáktól. Személyenként 5 percet kapnak, s maximum 2 percet a lakás bemutatására a többiek előtt. Természetesen rajzokat, alaprajzokat is készíthetnek.

Székes játék

A kör közepére teszünk egy széket, valaki ráül. Akinek kedve van, a háta mögé áll, s egyes szám első személyben a gondolatait mondja. Ha valaki szeretne hozzáfűzni valamit, vállon érintéssel felváltja, folytatja, szintén egyes szám első személyben. A végén – ha a helyzet úgy kívánja – megbeszélést kell tartani. Elkerülendő, hogy a játék véresen komoly legyen. Tanácsos egymást jól ismerő csoportban játszani.

Az én címerem

Töltsd ki a következő táblázatot, amely attól nevezhető címernek, hogy ott van rajta a múlt, a jelen és a jövő.

- az elmúlt év legfontosabb eseménye
- az elmúlt év legboldogabb pillanata
- amit jól tudok, s amire büszke vagyok, hogy jól tudom
- amit mindenképpen szeretnék (jobban) megtanulni

A végén felolvassuk és megbeszélhetjük a kész „címereket”.

1.	2.
3.	4.

A „joker játék”: Kedvellek, mert...

Ez a játék „minden szinten” megállja a helyét, csak szerepe és mélysége különböző – az első bátortalan kritikától és az önbizalom hiányából fakadó kezdve a kimondatlan és feldolgozatlan konfliktusok feloldásáig, minden közös beszélgetésnél jobban működő forma ez. Az alkalmazásából lehet akár tradíció is („Tanárnó, hadd üljek ma a székbe, úgy érzem, nem működik valami!”), egy konkrét csoportkonfliktus felvetése.

(Dafttól – Török László – tanultam, hogy csak pozitív felhanggal szabad működtetni: *Kedvellek, mert... Kedvellek, annak ellenére, hogy...*)

6. Drámás apróhirdetések

Nevezd meg azt a drámát, amelynek valamely szereplője feladhatta ezt a hirdetést!

- a) Doboazoláshoz segédmunkaerőt felveszek. Margóvágót biztosítok. Tűzoltók kíméljenek. (*Örkény István: Tóték*)
- b) Tapasztalt pszichológust keresek édesapját tragikus hirtelenséggel elvesztő fiam kezelésére. Pénz nem akadály. „Kizökkent idő” jelígre várja a jelentkezéseket egy aggódó anya. (*Shakespeare: Hamlet*)
- c) Titokban esketést, áltemetést, lelki tanácsadást vállalok. Verona Bt. (*Shakespeare: Romeo és Júlia*)
- d) Megbízható ajánlólevéllel rendelkező, hűséges alattvalókat keresek megüresedett báni pozícióra. Teremtésben vesztesek kíméljenek. „BB” jelígre a hirdetőnél. (*Katona: Bánk bán*)
- e) Temetkezési alvállalkozót keresek „Isteni törvény” jelígre. (*Szophoklész: Antigóné*)
- f) Magánórákat adok életüket nem féltő tanítványoknak. Mottó: „Souvenez-vous-en jusqu'à l'heure de votre mort!” (*Ionesco: Különóra*)
- g) Mostoha fiam számára olyan szerelmi bájtalt keresek, ami figyelmét felém fordítja. „Ph vagy F” jelígre (*Euripidész, Racine, Tasnádi István: Phaidra, Fédra fitness*)
- h) Plasztikai sebészt keresek, aki orrom méreteinek kisebbitését baráti áron vállalja. Humortalanok és stílustalanok kíméljenek! „Trade du nez” jelígre a kiadóban. (*Rostand: Cyrano de Bergerac*)
- i) A fővárosban színésznői állást keresek álmaim beteljesítése végett. A válaszokat „Ornitológus” jelígre várom. (*Csehov: Sirály*)
- j) Várjuk olyan egyének jelentkezését, akiknek neve „G”-vel kezdődik. Jelíge: „Waiting for”. (*Beckett: Godot-ra várva*)
- k) Keresem lányomat, akinek szeretetét érzelmi válságomban nem ismertem föl. „Szavak nélkül” jelígre a kiadóban. (*Shakespeare: Lear király*)
- l) Ramaty állapotban, de életben várjuk gazdánk jelentkezését. „Csikónk jövője” jelígre a kiadóban. (*Tasnádi István: Közellenség*)
- m) Asszonyi kegyeinket felajánljuk pacifista hím egyedeknek. „Háborúmentes házaset” jelígre (*Arisztophanész: Lüzisztraté*)
- n) Történelmi identitásomat keresem, a becsületes megtalálót özv. Varsányiné jóslataiban részesítem. „Pistipistipisti” jelígre a kiadóban (*Örkény István: Pisti a vérivatarban*)
- o) Rossz állapotú Kingdomért cserébe bármilyen Horse-t keresek. (*Shakespeare: III. Richard*)
- p) Fakitermelő Bt-t keresek a kastélyommal szemben fekvő erdő kivágására. „Birnam” jelígre a kiadóban. (*Shakespeare: Macbeth*)
- q) Bezárt bányáimat közepes minőségű pálinkára cserélem. (*Székegy Csaba: Bánya-trilógia*)
- r) Zöldborsót minden mennyiségben ürühúsra cserélek. „W” jelígre a hirdetőben.
- s) Keresem fémértékekkel teli ládikámat. A becsületes megtaláló nulla livre jutalomban részesül. (*Molière: A fősvény*)
- t) Rejtett betegségeimre gyógyszeres vagy homeopátiás gyógymódokat keresek. „Szenvedés” jelígre a hirdetőben. (*Molière: A képzelt beteg*)

